

Шуваєв В.В., Акулов О.Ю. Знахідки рідкісного прісноводного піреноміцета *Trematosphaeria hydrela* (Rehm) Sacc. в Україні // Матеріали наукової конференції «Історичні і сучасні аспекти вивчення біоти Карпат» присвяченої 60-річчю Високогірного біологічного стаціонару Львівського національного університету імені Івана Франка (27–30 липня 2015 р.). – Львів: ЛНУ, 2015. – С. 65-66.

Шуваєв В.В., Акулов О.Ю.

ЗНАХІДКИ РІДКІСНОГО ПРІСНОВОДНОГО ПІРЕНОМІЦЕТА *TREMATOSPHERA HYDRELA* (REHM) SACC. В УКРАЇНІ

Кафедра мікології та фітоїмунології, Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, пл. Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна
e-mail: shuvaiev_volodimir@ukr.net

Прісноводні піреноміцети – слабо досліджена екологічна група аскомікотових грибів, що розвиваються на зануреній у воду деревині. Весь або більша частина їх життєвого циклу проходить у водному середовищі. Вони широко розповсюджені у водоймах помірної зони (Vijaykrishna, 2005), але залишаються недостатньо дослідженими в Україні (Гриби України, 2015).

Trematosphaeria Fuckel, 1870 (emend. Boise, 1985) – досить великий рід асколокулярних грибів (Dothideomycetes O.E. Erikss. et Winka, Pleosporales Luttr. ex M.E. Barr, Melanommataceae G. Winter), представники якого розвиваються на деревині різноманітних дводольних рослин.

Переважає більшість видів роду мешкає на суходолі, три види: *T. Confusa* (Garov.) Boise et D. Hawksw., *T. hydrela* (Rehm) Sacc. та *T. pertusa* Fuckel розвиваються в прісних водоймах, а ще три види: *T. mangrovei* Kohlm., *T. lineolatispora* K.D. Hyde та *T. malaysiana* Alias є морськими (Tanaka et al., 2005). Вид *T. terricola* G.S. Gong був описаний у 2014 р. на основі культури з ґрунту (Zgou et al. 2014).

Рід *Trematosphaeria* характеризується темнозабарвленими майже поверхневими псевдотеціями з товстостінним перидієм, що складається з дуже стиснутих клітин; бітунікатними булавоподібними або циліндричними асками; трабекулярним хаматецієм з желатиноподібним наповненням, а також червонувато–бурими еліпсоїдними або веретеноподібними поперечно септованими аскоспорами із забарвленими центральними клітинами та більш світлими кінцями (Tanaka et al., 2005). Родова назва «*Trematosphaeria*» обумовлена наявністю у плодових тіл широкого вивідного отвору і походить від грецького кореня «треца» – отвір та «*Sphaeria*» – застаріла узагальнююча назва для усіх піренокарпних грибів. Тип роду – *T. pertusa* Fuckel (Boise, 1985).

У липні 2012 р. на території природного заповідника «Горгани» О.Ю. Акулов зібрав зразок гриба, що пізніше був визначений нами як *Trematosphaeria hydrela* (Rehm) Sacc. Узагальнюючі монографії та бази даних по грибах України не містять інформації про знахідки цього виду в Україні, натомість у німецькому журналі «Hedwigia» ми виявили відомості про знахідку цього виду на території сучасної Львівської області. У 1917 р., за часів коли ця територія входила до складу Австро-Угорщини, вид *T. hydrela* знайшов австрійський міколог Франц Петрак, який під час Першої світової війни був розквартирований ум. Стрий (Petrak, 1925). Таким чином, на сьогодні в Україні вид *T. hydrela* представлений лише двома знахідками, а з часу першої з них минуло майже 100 років. Враховуючи це, нижче ми наводимо номенклатурну характеристику, детальний опис виду, відомості про його загальне поширення та місця виявлення в Україні.

***Trematosphaeria hydrela* (Rehm) Sacc., Syll. fung. (Abellini) 2: 117, 1883 (= *Melanomma hydrelum* Rehm, Hedwigia 21 (6): 82, 1882).**

Псевдотеції поодинокі, густо розкидані на поверхні субстрату, частково занурені основою або майже поверхневі, темнозбарвлені, майже гладенькі, 0,5–1 мм діаметром, субсферичні до конічних з коротким сосочком, з широким вивідним отвором. Псевдопарафізи численні, трабекулярні, 1–2,5 мкм завширшки. Аски циліндрично-булавоподібні, 180–230(–260)×25–30 мкм. Аскоспори розташовані в асках у два–три ряди, веретеноподібні або еліптичні, звужені на кінцях, з (2–)3–5(–6–7) поперечними септами, трохи перетягнуті біля центральної септи, (64–)80–88(–92)×(12–)14–17(–18) мкм, у дослідженого нами зразка – (64–)84,5–85,1×14,7 мкм. Центральні клітини спор світло-коричневі, зазвичай містять великі краплі, крайові клітини майже гіалінові.

За даними літератури *T. hydrela* утворює плодові тіла на занурених у прісній (переважно стоячій) воді деревині листяних або хвойних порід (AscoFrance, 2015; Wong, 1996). Культури цього гриба нещодавно також були виділені з сільськогосподарських ґрунтів у Нідерландах (CBS strain database, 2015).

Загальне поширення: Європа (Австрія, Велика Британія, Нідерланди, Німеччина, Україна, Франція, Швеція), Азія (Японія), Південна Америка (Коста-Ріка).

Поширення в Україні: на зануреній у воду деревині, околиці с. Бережниця, Стрийський р-н, Львівська обл., зібрав Ф. Петрак 8 травня 1917 р., Fungi Polonici, No 536; на напівзануреній у воду гірського струмка деревині *Picea abies* (L.) Karst., природний заповідник «Горгани», Надвірнянський р-н, Івано-Франківська обл., зібрав Акулов О.Ю. 19 липня 2012 р., CWU (Myc) AS 5731.

ЦИТОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Гриби України [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <http://www.cybertruffle.org.uk/ukrafung/ukr/index.htm>
2. AscoFrance [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <http://www.ascofrance.com>
3. Boise J. An amended description of *Trematosphaeria* // Mycologia. 1985. Vol. 77. N 2. P. 230–237.
4. CBS strain database [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <http://www.cbs.knaw.nl>
5. Pertak F. Beiträge zur Pilzflora Südost-Galiziens und Zentralkarpaten // Hedwigia. 1925. 65. N 4. S. 179–330.
6. Tanaka K., Harada Y., Barr M.E. *Trematosphaeria*: taxonomic concepts, new species from Japan and key to species // Fungal Diversity. 2005. Vol. 19. P. 145–156.
7. Vijaykrishna D. Freshwater fungi: biodiversity, origins and molecular taxonomy: Ph. D. Thesis. University of Hong Kong, 2005. 200 p.
8. Wong S.–W. Ultrastructural and taxonomic studies of freshwater ascomycetes: Ph. D. Thesis. University of Hong Kong, 1996. 432 p.
9. Zhou Y., Gong G. et al. A new species of the genus *Trematosphaeria* from China // Mycological Progress. 2014. Vol. 13. N 1. P. 33–43.